

Ключевые слова: скверы, благоустройство, озеленение, планировочные решения, городская структура, исторические места, ландшафт, рельеф.

Annotation

This article provides problem of modern planning structures in Kiew, formed on little squares and street crosses, which influence on city ecology and create places for rest. We made analysis of historical examples the squares plannings of the early XX-th century in Kiew. European practice and historical examples show another method of creating free spaces in the city, green oasis, which provide important functions of nature zone, called humane method.

Keywords: square, landscape, environment, planning and city structures, historical places, relief.

УДК 72.01

Вігченко Д. М.,

*Харківський національний університет
міського господарства ім. О.М. Бекетова*

УКРАЇНСЬКИЙ ТРАДИЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ В АРХІТЕКТУРНОМУ ДОРОБКУ С. П. ТИМОШЕНКА ХАРЬКІВСЬКОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ

Анотація: висвітлюється творчі підходи застосування українського традиційного контексту в архітектурній діяльності цивільного інженера С. П. Тимошенка харківського періоду (1909 –1918 рр.).

Ключові слова: український традиційний контекст, національна ідентичність в архітектурі, національний романтизм, український архітектурний модерн.

Актуальність. У сучасному світі намітилася зміна акцентів від глобальних тенденцій до регіональних принципів формування архітектури. Приділяється все більше уваги до національних архітектурних традицій. Актуалізується питання розкриття теми ідентичності національної та регіональної архітектури. Постає проблема творчої спадкоємності національних стильових напрямків при співзвучності законів формотворення успадкованої архітектури та архітектури, що унаслідкується та спільності їх ціннісних орієнтирів [3, с. 29].

Саме тому в наш час вельми необхідне висвітлення творчих підходів митців Харківської архітектурної школи початку ХХ ст., які застосовували в своєму доробку український традиційний контекст – систему символічних координат, яка акцентувала б національну ідентичність їх витвору й С. П. Тимошенка, як яскравого представника цього мистецького напрямку.

Мета статті. Обґрунтувати використання українського традиційного контексту цивільним інженером С.П.Тимошенком у своїй творчій діяльності харківського періоду (1909-1918 рр.).

Об'єкт дослідження – творчий доробок (архітектурні проекти та побудовані об'єкти проектування) С. П. Тимошенка, харківського періоду 1909-1918рр., що містить у собі український традиційний контекст.

Предмет дослідження – Український традиційний контекст доробку С. П. Тимошенка за період роботи у Харкові в 1909-1918 рр.

Методика дослідження – Дослідження передбачає використання сукупності таких підходів і методів, як: аналіз і систематизація наукової літератури за тематикою дослідження, натурне і графічне обстеження об'єктів дослідження, збирання фактичних даних та систематизація натурних обстежень, аналіз проектних та іконографічних першоджерел, порівняльний аналіз архітектурних і загальнонаукових концепцій для виявлення основних узагальнень та основних положень, що відповідають напряду дослідження.

Виклад основного матеріалу. Архітектурній діяльності С. П. Тимошенка у Харкові присвячені дослідження О. Ю. Лейбфрейда і Ю. Ю. Полякової [6], В. М. Власенка [4], Л. В. Раєнка [8]. Аналіз архітектурного доробку С.П. Тимошенка харківського періоду, що містить український традиційний контекст подано у статті О. Г. Молокіна [7], статті та монографії В. В. Чепелика [11, 12], дисертаційному дослідженні Б. І. Божинського [1]. Особливості підходу до реставрації харківського архітектурного доробку Тимошенка розглянуті у публікаціях К. Т. Черкасової [13] та І. І. Селищевої [10]. Питання збереження та реставрації живопису в інтер'єрі будівлі авторства Тимошенка висвітлено у статті В. В. Шуліки [15]. У публікації В. С. Романовського досліджено орнаментику харківських будівель авторства С. П. Тимошенка [9]. На даний момент, трактування творчих підходів С. П. Тимошенка, є дискусійним та потребує подальшого опрацювання.

Теоретичне підґрунтя використання українського традиційного контексту С. П. Тимошенком в архітектурній діяльності харківського періоду 1909-1918 рр. складала: власна дослідницька діяльність, спрямована на збирання матеріалів із українського народного зодчества, знайомство з сучасними автору працями з історії української архітектури, членство в Архітектурно-художньому відділі Харківського літературно-художнього гуртка.

Творчий осередок, поєднуючи митців різних напрямків (архітекторів, художників, мистецтвознавців, публіцистів), ставив за мету дослідження, збереження й популяризацію старовинних пам'яток культури України та створення нового архітектурно-художнього напрямку з вираженою українською ідентичністю [4, с.31].

Роботи харківського періоду творчості С.П. Тимошенка відзначаються широким архітектурно-стильовим діапазоном. Архітектор оригінально поєднує стилістику національного романтизму та неокласицизму. У Харкові збереглися 11 будівель споруджені за проектами С.П. Тимошенка. З них ознаки українського традиційного контексту містять 8 будівель.

Будинок підприємця та видавця І.Х. Бойка на вул. Мироносицькій, 44 було надбудовано у 1930-ті рр., що повністю спотворило його первісний вигляд. Первісно український традиційний контекст будівлі визначали: об'єм вхідного порталу із завершенням шестигранної форми, кутовий ризаліт, зміщений праворуч від входу, трапеційні завершення вікон другого поверху, об'єднані орнаментальним пасмом. Домінантою композиції є гранчастий ризаліт, трактований як вежа, первісно увінчаний восьмигранним грушоподібним куполом із маківкою зі шпилем. Завершення башти тотожно формі бань українських церков.

Вестибюль та інтер'єр сходової клітини прикрашали монументально-декоративні розписи, виконані М. С. Самокишем та С. І. Васильківським. І.І. Селищева пише: «Рослинний сюжет розписів художники надзвичайно точно трансформували в стилістику модерну, ґрунтуючись на національних традиціях орнаменту, його малюнка, колориту, символіки традиційної для народного розпису української оселі. [...] Розписи виконані в теплому колориті, домінуючі кольори – світла вохра, червона вохра, блакитний, зелений, бузковий, фіолетовий» [10, с. 289]. За дослідженням В. С. Романовського на стінах зображені куманці та глечики з пишними букетами які склали маки, кручені паничі, мальви, чорнобривці, нагідки, барвінок, волові вічка, волошки, квіти зображення яких характерні для українського народного розпису [9, с. 249]. Орнаментальні композиції М. С. Самокиша служили фоном для нині втрачених живописного панно С.І. Васильківського «Козача левада» та портрету Т. Г. Шевченка [12, с. 315]. Декор ґратчастої огорожі сходів розроблено за мотивами українського народного орнаменту.

Лаконічний вхідний портал у різних варіаціях знаходить застосування у різних проектах Тимошенка харківського періоду і є особливістю творчого почерку майстра. Трапеційний вхід, увінчаний фронтоном подібної форми, підтримується подвійними гранчастими напівколонами, які спираються на п'єдестали, що являють собою розкріповки цоколя.

Вигляд **прибуткового будинку М.П. Попова** на вул. Катеринославській, (нині вул. Полтавський шлях, 46) 1912 р. дійшов до нас у дещо зміненому вигляді: втрачене наметове завершення центрального ризаліту було відновлено у спрощеному вигляді в 1987 р., розібрано декоративний дах 5-го поверху, який надавав йому вигляду мансарди. Центральний ризаліт головного фасаду, увінчаний наметовим дахом із заломом, що виступає з об'єму мансардного даху основної частину будинку, у поєднанні з гранчастим еркером під шоломоподібним вирісовує силует української оборонної вежі [12, с. 203], що привносить в архітектуру будинку національно-романтичне звучання. Вікна 4-го поверху – трапеційні. Гранчасті та прямокутні простінки вікон 2-4 поверхів мають ліпний орнамент, трактований як капітелі. Над потроєними вікнами 4-го поверху правого ризаліту розташовані трикутні ніші, які заповнені ліпним декором. Орнаментальне пасмо також проходить в рівні 4-го поверху головного фасаду. Ліпний декор має рослинний характер, що тотожний традиційній українській вишивці. За розвідкою В.С. Романовського декор є «стилізованим зображенням білого латаття (*Nymphaea alba*), що у традиційних уявленнях слов'ян символізує породження Живої води. Символи стихії Води наявні у площинах між вікнами 3-го та 4-го поверхів» [9, с. 249]. Присутні у ліпному декорі й солярні символи, у вигляді восьмикутних зірок, які увінчують пілони бічного ризаліту.

Прибутковий будинок з магазином на Петінській вулиці (зараз вул. Плеханівська, 29) 1914 р. має фронтальну симетричну композицію. Вісь симетрії підкреслено порталом входу та фланковано еркерами, які трактовані як башти із шатровими завершеннями з характерними заломами. Портал входу має трапеційне завершення, що підтримується двома пілястрами на п'єдесталах. Потиньковані стіни розчленовано лопатками, які поєднуються над третім поверхом трапеційною аркатурою. Завершення вікон першого поверху – аркові трицентрові, другого – лучкові, третього – трапеційні. Поєднання даних типів вікон збігається з визначенням основних елементів української архітектури сформульований у статті О.Г. Сластьона 1903 р. [11, с. 293]. Підкреслено українських рис будівлі надають трикутні ніші над вікнами 2-го поверху, трапецієподібні вікна 3-го поверху, трапеційна аркатура та подібні до башт еркери, увінчані шатровими завершеннями із заломами.

Будинки по вул. Іванівській, 22, та Семінарській, 2, розташовані на розі вулиць, відігравали роль композиційних домінант містобудівних вузлів. Це обумовило трактування їх наріжних частин у вигляді баштоподібних ризалітів, первісно увінчаних шатровими завершеннями, які нині втрачені.

В архітектурі фасадів **прибуткового будинку А. Ф. Семенова** (сучасна адреса вул. Семінарська, 2) застосовані форми і прийоми української народної

архітектури та мистецтва трактовані у дусі загальноєвропейської національно-романтичної течії стилю модерн. Трапеційні вікна на 3-му поверсі, поєднані аркатурним поясом з орнаментом; рисунок імпостів вітражу сходової клітини в дусі народної української орнаментики; вальмовий дах над ризалітом із характерним заломом; піддашний карниз на кронштейнах; мотиви «гromовиці-різдвяної зірки» у архітектурних деталях, трактовані у профільованій нетинькованій цеглі вказують на спорідненість з українською народною архітектурою. Використання орнаменту з цегли у вигляді зубчастої стрічки, т. зв. «городок», аналогічного декору бічних фасадів колишнього прибуткового будинку по вул. Полтавський шлях, 46, успадковує традиції народного зодчества. Імпост віконного прорізу сходової клітини являє собою геометрично-рослинний орнамент у вигляді прямокутників та хвилеподібних поєднань трикутників, що на думку В.С. Романовського «символізують Землю, Воду й поле, ромби та квадрати, сполучені в колоски, які тягнуться до Світла» [9, с.250].

Архітектура фасадів **прибуткового будинку С.А. Корха** (сучасна адреса вул. Іванівська, 22) вирішена з активним використанням українського традиційного контексту: декоративні мотиви українського різьблення та вишивки втілені у композиції модерну на основі раціоналістичної об'ємно-планувальної структури. У оздобленні будівлі оригінально застосовані декоративні можливості цегляного мурування. Українська орнаментика трактована у цеглі 2-х кольорів: білого та червоного. Використання цегляного декору у такій кількості і трактуванні є унікальним для архітектури Харкова початку ХХ ст. Трапеційні вікна у рівні 3-го поверху, поєднані орнаментальним поясом; піддашний карниз на кронштейнах з заповненням проміжків між ними двокольоровою «шашкою»; мотиви «гromовиці» у архітектурних деталях акцентують українську ідентичність в архітектурі будівлі.

Особняк Г.М. Томицького у Мордвиновському провулку (сучасна адреса вул. Кравцова, 13) 1915 р. має раціональний, органічний характер. Особняк відрізняється простотою форм та бездоганністю пропорцій. Поряд із прямокутними прорізами автор використав трапецієподібні, якими підкреслив важливі з точки зору архітектурної композиції частини будівлі, зокрема вікна верхнього поверху та вітраж над головним входом, що несе схематизовану солярну символіку. Увінчує об'єм будівлі вальмова покрівля з характерним заломом із карнизом великого виносу. В інтер'єрі холу металопластика огорожі сходів несе мотиви українського орнаменту. Дерев'яні двостулкові двері головного входу прикрашені українським традиційним різьбленням із солярною символікою.

Поступово у творчості Тимошенка харківського періоду раціоналістичні мотиви переважають над декоративними.

Це найбільш доводить один з його проектів **складне училище на 16 комплектів (класів)** на вул. Чугуївській, 35а. Верхня частина між віконних колон має декор, стилізований під традиційне українське різьблення, трактований як капітелі. Площини стін оздоблені восьмикутними нішами, що нагадують т. зв. «волове око» - традиційне вікно українських церков. Видовжені вікна 1-го поверху мають трапеційні завершення. Черепичний піддашок між першим і другим поверхами нагадує опасання дерев'яних українських церков. Головний і другорядний входи оздоблені порталами, які виконані в характерній авторській манері С.П. Тимошенка й виявляють його творчий почерк. Портали мають трапеційні завершення, оздоблені дашками із черепичної покрівлею. Піддашний карниз значного виносу підтримують характерні кронштейни простого профілю. Дахи напіввальмові із слуховими вікнами. Первісний матеріал покрівлі - пласка черепиця типу «бобровий хвіст». В.В. Чепелик убачав в архітектурі будівлі риси архітектури раціоналізму [11, с. 146]. Проте в архітектурі будівлі яскраво звучать й українські традиційні мотиви. На це вказують: напіввальмовий дах із заломами та нині втраченими декоративною баштою та димарями, горизонтальне членування у вигляді опасання під черепичною покрівлею над першим поверхом, характерні портали входів.

Остання робота С. П. Тимошенка у Харкові **проект громадської будівлі** на вул. Мироносицькій, 1. Будівля дійшла до нашого часу зі змінами зовнішнього вигляду: втрачені еркери на 5-му поверсі наріжного ризаліту, демонтовано балкони, первісні заповнення віконних прорізів змінені на нові без збереження рисунку імпостів. Наріжна частина трактована у вигляді баштоподібного ризаліту із наметовим дахом. Входи до будівлі підкреслено порталами та ризалітами із трапеційними завершеннями, вікна 3-4 поверхів також мають трапеційні завершення. Раціональні форми монументальної будівлі: крупна пластика, вертикальний ритм пілястр, контрастують із дрібноформатним заскленням вікон в стилістиці народного житла, архаїчними клинчастими перемичками вікон 1-2 поверхів.

За межами Харкова, у співавторстві з техніками-архітекторами В. К. Троценком, Кузьминим та Александровичем, С.П. Тимошенком були розроблені проекти для споруд Кубансько-Чорноморської козачої залізниці (1911-1916 рр.) [5, с. 187; 12, с. 201]. Серед цих проектів виділяється **проект вокзалу станції Ведмідівка** (зараз станція Медведівська Тимашівського району Краснодарського краю РФ) із комплексом пристанційних громадських та житлових будівель. Будівлі були оздоблені стилізованим українським

орнаментом, трактованим у цеглі 2-х кольорів, мали трапеційні завершення прорізів, дахи з наметовими верхами, які нагадували верхи церков та фортечних башт. Автор цілеспрямовано вкладав в архітектуру будівель український традиційний контекст, ставлячи перед собою завдання нагадати місцевим мешканцям, нащадкам кубанських козаків їх історичне коріння.

З нереалізованої спадщини зодчого цікавим прикладом є **конкурсний проект надгробного пам'ятника композиторові М.В. Лисенку**, оголошений Архітектурним відділом Харківського літературно-художнього гуртка в 1911 р. Проект С.П. Тимошенка отримав першу премію, але не був реалізований в натурі. Згідно проекту монумент мав вигляд каплиці. Члени журі конкурсу відзначали у загальному вигляді та деталях багато характерних рис українського архітектурного стилю, «помірно модернізованих» автором проекту [2, с. 251]. Звуження об'єму доверху характерно для української сакральної архітектури, форма даху та бані з хрестом також тотожні українському зодчеству. В декоративному оздобленні присутні мотиви українського народного орнаменту.

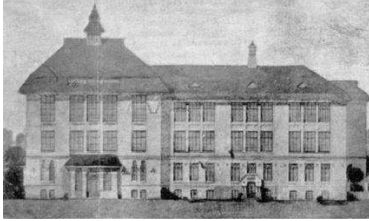

Також до нереалізованих об'єктів належить конкурсний проект фасадів **будинку художнього училища в Харкові** (3 премія) 1911р. В оздобленні фасаду присутні комбінації архітектурних елементів які зодчий постійно застосовував намагаючись отримати співзвучності із українським традиційним контекстом: вікна з трапеційними завершеннями у поєднанні з арочними вікнами та вікнами з клинчастими перемичками із трикутними нішами над ними. Характерна форма високого даху з вежею на бічному фасаді асоціюється з українським хатнім будівництвом та баштами українських фортець, що є даниною тенденціям національного романтизму.

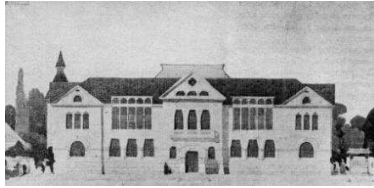
Як громадсько-політичний діяч українського відродження ХХ ст. архітектор С.П. Тимошенко свідомо прагнув надати своїм творінням чіткої національної приналежності. Це відбилося у прагненні використати в своїй архітектурній практиці український традиційний контекст, – систему символічних координат, які чітко наголошують у свідомості сучасників архітектора на приналежності архітектурного витвору до певної національної культури. Насамперед автором використовувалася спадщина українського народного мистецтва, зокрема зодчества, як сакрального так і цивільного. Джерелом натхнення також слугувала архітектурна спадщина України другої половини XVII – першої половини XVIII ст., яка асоціювалася сучасниками зодчого з романтизованим героїчним періодом Гетьманщини. При цьому до української архітектури цього періоду залучалися й зовнішні культурні запозичення: загальноєвропейські, польські, орієнтальні та ін.

Висновки: Досліджено 11 об'єктів з творчого доробку С.П. Тимошенка харківського періоду творчості. (див. табл. 1).

Таблиця 1.

п/п	Зображення / Сучасна адреса будівлі	Первісне призначення	Рік буд.	Співавтори	Сучасне призначення
	 вул. Мироносицька, 44, м. Харків	Будинок І.Х. Бойка	1911	П.І. Ширшов, П.В. Соколов, М.С. Само- киш, С.І. Василь- ківський	Багатоквартирний будинок із нежитловими приміщеннями в першому поверсі
	 вул. Полтавський шлях, 46, м. Харків	Прибутковий будинок з магазином М.П. Попова	1912		Багатоквартирний будинок із нежитловими приміщеннями на 1-у поверсі
	 вул. Плеханівська, 29, м. Харків	Прибутковий будинок з магазином	1914		Багатоквартирний будинок із нежитловими приміщеннями на 1 поверсі

	 <p>вул. Семінарська, 2, м. Харків</p>	<p>Прибутковий будинок</p> <p>А.Ф. Семенова</p>	<p>1915</p>		<p>Багатоквартирний будинок</p>
	 <p>вул. Іванівська, 22, м. Харків</p>	<p>Прибутковий будинок</p> <p>С.А. Корха</p>	<p>1915</p>		<p>Багатоквартирний будинок із нежитловими приміщеннями в 1-у поверсі</p>
	 <p>пров. Кравцова, 13, (у дворі), м. Харків</p>	<p>Особняк</p> <p>Г.М. Томицького</p>	<p>1915</p>		<p>Багатоквартирний будинок</p>
	 <p>вул. Чугуївська, 35а, м. Харків</p>	<p>Училище на 16 комплектів на Павловській дачі</p>	<p>1914</p>	<p>В.Д. Кацика</p>	<p>Гімназія №12</p>
	 <p>вул. Мироносицька, 1, м. Харків</p>	<p>Народний комісаріат праці УРСР</p>	<p>1927</p>	<p>П.В. Кушнар'єв</p>	<p>Навчальний корпус ХНУ ім. В.Н. Каразіна</p>

		Вокзал залізничної станції Ведмідівка	1912	В.К. Троценко, Александрович	Вокзал залізничної станції Ведмідівка
	Станція Тимашівського району, Краснодарського краю РФ				
0		Надгробок на могилі композитора М.В. Лисенка (конкурсний проект)	1913	–	Проект не реалізований
1		Конкурсний проект фасадів Харківського художнього училища	1911	–	Проект не реалізований

Інженер за освітою С.П. Тимошенко прагнув застосовувати у своїх витворах сучасні будівельні технології, конструкції та матеріали (залізобетонні конструкції перекриттів, балконів та сходів, великоформатне застосування). При цьому мотиви традиційних декоративних форм виражені автором у будівельному матеріалі відмінному від матеріалу прототипу: первісно дерев'яні форми кронштейнів, виконані у залізобетоні, мотиви різьблення, розпису та вишивки повторені у вигляді ліпного декору та лицьової кладки двох кольорів, рисунку металопластики.

Ще перші критики творчості зодчого відзначали еkleктичне поєднання «форм різних періодів і різних типів української архітектури з їх чисто декоративним використанням в застосуванні до багатоповерхових будинків. [...] Українські народні мотиви пророблені Тимошенко з смаком, любовно і уважно, але вони в значній мірі втрачають свої якості, завдяки чисто декоративному прийому» [7 с. 23].

В планувальному відношенні проекти житлових будинків Тимошенка є типовим прикладом односекційного прибуткового будинку початку ХХ ст. Житлові квартири групувалися навколо сходової клітини освітленої крізь вікно-вітраж з боку вулиці або світловий ліхтар. «Парадні» сходи із входом з вулиці, дублювалися з боку двору «чорними» для прислуги. У планувальних рішеннях об'єктів (за винятком особняка Г. М. Томицького) автор залишався у полоні обставин архітектора свого часу: об'ємно-планувальних вимог та потреб економії будівництва.

Роботам Тимошенка харківського періоду творчості, що містять у собі український традиційний контекст притаманна простота, лаконічність, раціоналізм, відсутність зайвого ускладнення композиції, перевантаження декором. У стилістичному відношенні будівлі авторства С. П. Тимошенка тяжіють до українського національно-романтичного напрямку руху модерну, яке сучасними дослідниками відокремлюється в український архітектурний модерн. Якщо у будівлях по вул. Мироносицькій, 44, та Полтавський шлях, 46, проекти надгробку М. В. Лисенку, конкурсному проекті Харківського художнього училища, проектах залізних вокзалів Кубансько-Чорноморської козачої залізниці чітко відчутні національно-романтичні нотки, то у будівлі по вул. Мироносицькій, 1, привалють риси раціоналізму, а у будинку по пров. Кравцова, 13 – риси органічної архітектури.

Особлива увага автором приділялася композиції даху, характеру його силуету, який нагадує силует традиційного українського житла – хати. Застосовуються напіввальмові дахи з трикутними фронтонами та слуховими вікнами та дахи з характерними заломами, притаманні архітектурі Речі Посполитої «на східних кресах» ХХVII – ХХVIII ст. Важливі у композиційному відношенні об'єми будівель увінчувалися завершеннями наметової форми (будівля по вул. Мироносицькій, 1), наметової форми із заломами та перехватами, характерними для дерев'яних українських дзвіниць та оборонних веж (будинки по вул. Полтавський шлях, 46, вул. Володарського, 2), форми подібної до грушоподібних бань український церков (вул. Мироносицька, 44).

Широко застосовуються мотиви українського народного орнаменту (різьблення, розпису, вишивки), який трактовано як у вигляді декоративного цегляного мурування двох кольорів – білого та червоного (вул. Іванівська, 22), так і ліпного декору фасадів (вул. Полтавський шлях, 46, вул. Мироносицька, 44), поліхромного розпису в інтер'єрах (вул. Мироносицька, 44), рисунку засклення вікон (вул. Володарського, 2), металопластики огорож сходів та балконів (вул. Мироносицька, 44, пров. Кравцова, 13).

Загалом, в архітектурному доробку С. П. Тимошенка харківського періоду 1909-1918 рр. проявилися творчі пошуки митця, котрі можна охарактеризувати як явище романтизму, виражене в зодчестві через різні напрямки модерну і раціоналізму. Розвиток народно-стильової своєрідності із модернізацією історичних прототипів розглядалися С. П. Тимошенком, як пошук її національної ідентичності в архітектурі.

Література:

1. Божинський Б.І. Український національно-романтичний напрям модерну в архітектурі Харкова : автореф. дис. канд. архіт.: 18.00.01 "Теор. архіт., реставрац. пам. архіт./ Б.І. Божинський. – Харків, 2007. – 22 с.
2. Варяницын А. Конкурс проектов надгробного памятника композитору Н.В. Лысенко/ А. Варяницын // Зодчий.– 1913. – 2 июня № 22 – С. 251-252.
3. Вітченко Д.М. Ремінісценція будинку Київського митрополита в архітектурному проєкті С.П. Тимошенка в Харкові / Д.М. Вітченко // Научные труды SWorld. – выпуск 3(40). Т.10.– Иваново: Научный мир, 2015 – С. 29-34.
4. Власенко В.М. Сергій Тимошенко – архітектор і політик / В.М. Власенко // Сумський історико-архівний журнал № II-III, 2007. – С. 29-37.
5. Корсак Іван. Борозна в чужому полі: роман / Іван Корсак. - К.: Ярославів Вал, 2014. - 224 с.
6. Лейбфрейд А.Ю. Харьков. От крепости до столицы: Заметки о старом городе / А.Ю. Лейбфрейд, Ю.Ю. Полякова – Харьков: Фолио, 1998 – С. 231-234.
7. Молокін О.Г. Український модерн в архітектурі ХХ ст./ О.Г. Молокін // Архітектура радянської України. – 1940. – №4 – С. 21-27.
8. Раенко Л.В. Архітектор С.П. Тимошенко и Харьков / Л.В. Раенко // Праці пам'яткознавців. Ювілейна збірка наукових статей з пам'яткоохоронної роботи. – Харків: Курсор, 2012. – Випуск 2. – С. 159-170.
9. Романовський В.С. Орнамента пам'яток українського архітектурного модерну / В.С. Романовський // Традиційна культура в умовах глобалізації: народна музика та декоративне мистецтво в світовому цивілізаційному просторі: матеріали науково-практичної конференції (22-23 серпня 2014 року). – Харків, 2014. – С. 246-254.
10. Селищева И.И. Национально-романтическая ветвь модерна и творчество архитектора С.П. Тимошенко в Харькове / И.И. Селищева // Архітектурна спадщина Волині Зб. наук. праць. Вип.3/ за ред. Ричкова – Рівне: ПП ДМ, 2012. – С. 287-290.
11. Чепелик В.В. Українській архітектурний модерн / В. В. Чепелик, Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик – К.: КНУБА, 2000, – 378 с.; іл.
12. Чепелик В. Сергій Тимошенко, традиціоналіст і новатор / В. Чепелик // Теорія та історія містобудування: Збірник наукових праць Державного наукового-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування. – Вип.4. – К.: НДІПІАМ, 1999. – С. 195-209.

13. Черкасова Е.Т. Архитектурное наследие С.П.Тимошенко в контексте освоения романтических традиций архитектуры Харькова начала XX в. и особенности подхода к его реставрации / Е.Т. Черкасова // Архітектурна спадщина Волині Зб. наук. праць. Вип.3/ за ред. Ричкова – Рівне: ПП ДМ, 2012. – С. 305-309.

14. Шуліка В. В. Розписи М.С. Самокиша та С.І. Васильківського в будинку І.Х. Бойка в Харкові: історія та проблеми збереження / В.В. Шуліка // Бюлетень 11. – Львів: Львівська філія ННДРЦУ, 2010.– С. 187-193.

Аннотация

В статье освещаются творческие подходы применения украинского традиционного контекста в архитектурной деятельности гражданского инженера С.П. Тимошенко харьковского периода (1909 – 1918 гг.).

Ключевые слова: украинский традиционный контекст, национальная идентичность в архитектуре, национальный романтизм, украинский архитектурный модерн.

Annotation

The article highlights the use of innovative approaches to Ukrainian traditional context of architectural activity grazhdansky engineer S.P. Tymoshenko Kharkiv period (1909 – 1918).

Keywords. ukrainian traditional context, national identity in architecture, national romanticism, Ukrainian architectural Art Nouveau.

УДК 711.01/.09

Гусев М.О.

аспірант кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київського національного університету будівництва та архітектури

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРИБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ КИЄВА

Анотація: в статті розглядається взаємний вплив простору міста та його водного простору, доводиться цінність прибережних територій для розвитку будь-якого великого міста. На прикладі Києва розглядаються основні відкриті водні простори та їх прибережні території, аналізуються проблеми їх формування та функціонування, наводяться головні способи їх вирішення.

Ключові слова: водний простір, берегова лінія, прибережна територія, відкритий простір міста, прибережний ландшафт, водний фасад міста, береговий простір міста, акваторія.